

Ларін Є. О.,

аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ: ПОНЯТТЯ Й СУТНІСТЬ

Анотація. У статті проводиться дослідження поняття й сутності права людини та громадянина на інформацію в умовах створення глобального інформаційного простору. Розглядаються теоретичні питання права людини на інформацію, ураховуючи останні дослідження науковців у галузі конституційного, цивільного та інформаційного права, а також теорії держави і права. Сформульовано визначення конституційного права людини та громадянина на інформацію як гарантовані й урегульовані на національному та міжнародному правових рівнях можливості кожного вільно збирати, отримувати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію, що знаходиться в суспільному обігу, про будь-які процеси та явища об'єктивної дійсності за умови, що такі дії не спричиняють шкоду інформаційній безпеці суспільства, держави й не порушують права інших осіб. Наголошено, що базовим підґрунтям для наукових диспутів стосовно особливої правової природи права на доступ до інформації стало штучне розмежування норм матеріального та процесуального права, які регламентують це питання, і неправильне трактування правомочностей, із яких складається це право. З'ясовано, що право на інформацію є самостійним конституційним правом, що являє собою конституційно гарантовані правомочності щодо вільного пошуку, отримання, передання, створення, поширення, охорони та захисту будь-яким нормативно визначеним способом інформації стосовно явищ і/або процесів об'єктивної дійсності. Визначено, що юридичні гарантії доступу до інформації, тобто її збирання й отримання, актуальні лише стосовно суспільно значимої інформації, що знаходиться в розпорядженні органів державної влади, місцевого самоврядування та інших розпорядників інформації, адже дійсно не має ніякого сенсу правова регламентація доступу до інформації, що знаходиться у вільному обігу. Також сам по собі доступ до інформації як закінчена дія не має ніякого сенсу, оскільки особа збирає та отримує інформацію задля реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, тобто подальшого зберігання, використання чи поширення цієї інформації.

Ключові слова: інформація, право на інформацію, конституційне право, реалізація права, правовий режим, доступ до інформації, сутність права на інформацію.

Постановка проблеми. Поняття й сутність права людини на інформацію як базового для розвитку інформаційних прав людини та громадянина потребують модерного дослідження в контексті становлення засад інформаційного суспільства, збільшення обсягу та значення інформації для функціонування сучасної демократичної держави.

Актуальність теми дослідження зростає в умовах створення глобального інформаційного простору, загальних тенденцій цифровізації основних сфер людського буття, які трансформували життя суспільства з наданням пріоритетності діяльності, пов'язаній із виробництвом, споживанням, трансляцією, зберіганням і захистом інформації.

Проблематику права на інформацію вивчали фахівці з конституційного права, адміністративного права, міжнародного права, цивільного права, зокрема, такі дослідники, як Ю.М. Бисага, Н.А. Мяловицька, Р.А. Калужний, О.Л. Копиленко, Т.А. Костецька, О.В. Кохановська, П.М. Рабінович, Р.О. Стефанчук, В.С. Цимбалюк, М.Я. Швец, Ю.С. Шемшученко та інші.

Метою статті є дослідження наукових підходів до поняття й сутності права на інформацію.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науково-теоретична концепція «інформаційного суспільства», що сформована на межі 60–70-х років ХХ століття західними економістами, соціологами, філософами Д. Беллом, М. Кастельсом, М. Маклюеном, Е. Масудрою, А. Тоффлером та іншими й мала на той час радше характер футурологічних прогнозів, сьогодні стала нормою подальшої еволюції людства, домінуючим чинником розвитку суспільства та держави, набула реального втілення, яке виявилось в бурхливому розвитку засобів масової комунікації, створенні й значному поширенні персональних комп'ютерів, побудові глобальних інформаційних мереж, розробленні технологій віртуальної реальності й інших технологічних інновацій. У сукупності ці досягнення докорінно трансформували життя суспільства з наданням пріоритетності інформаційній діяльності, тобто діяльності, пов'язаній із виробництвом, споживанням, трансляцією, зберіганням і захистом інформації, що, у свою чергу, викликало сплеск нормативно-правового визначення й урегулювання інформаційних прав людини та громадянина.

Нині низка інформаційних прав людини та громадянина в Україні проголошена на конституційному рівні, а ядром серед них є право на інформацію, яке включає право вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір (частина 2 статті 34 Основного Закону України).

Терміни «інформація» та «право на інформацію» визначені на законодавчому рівні. Так, частиною 1 статті 200 Цивільного кодексу України визначено, що «інформацією є будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» [1].

Аналогічним є визначення поняття «інформація» у відповідних статтях Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 року, де вказано, що це «будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді» (стаття 1), а «право на інформацію» розуміється «як певні можливості вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів» (частина 1 статті 5) [2].

Здавалось би, визначення права на інформацію на конституційному та законодавчому рівнях має гарантувати його однозначне розуміння, тлумачення й застосування. Однак у вітчизняних правничих наукових колах стосовно змістовного наповнення та сутності права на інформацію й досі точиться суперечлива дискусія, існує декілька діаметрально протилежних точок зору.

Як зазначають українські правники О.О. Одінцева й В.С. Політанський, у науковій літературі склалися два основні підходи до розуміння права на інформацію. Прибічники першого розглядають це право в площині проблематики відкритості, гласності діяльності державних органів. Його метою є обґрунтування правових можливостей громадянина на отримання інформації, відомостей, якими володіють державні органи у зв'язку з реалізацією ними своїх повноважень. Прихильники другого підходу право на інформацію сприймають як комплексне суб'єктивне право людини, що складається з можливості вільно здійснювати будь-які операції з інформацією, як правило, безвідносно до її призначення та змісту. Зрідка йдеться про можливість поглинання цим правом інших суб'єктивних прав людини у сфері обміну інформацією в суспільстві, таких як свобода думки й переконань, свобода слова, свобода масової інформації [3; 4, с. 85–90].

Аналогічних висновків дійшов і Є.В. Петров, який також визнає існування двох основних підходів до трактування права на інформацію, що існують у правовій науці та законодавстві. У рамках вузького підходу право на інформацію представляється лише як право на отримання (доступ) до інформації, тобто як відносне право. У свою чергу, широкий підхід передбачає захування до права на інформацію всіх видів суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію чи здійснення дій із нею [5; 6, с. 86–95].

Фахівець у сфері інформаційного права Р.Б. Тарасенко ототожнює право на доступ до інформації та право на інформацію й надає авторське визначення, відповідно до якого це гарантована можливість кожної особи отримувати безпосередньо від органів публічної влади, їх установ та організацій інформацію про їхню діяльність, події в державі, суспільстві чи навколишньому середовищі, від приватноправових юридичних осіб суспільно значущу інформацію про їхню діяльність і можливість знайомитися з відомостями про себе [7].

Право на інформацію являє собою складне, універсальне суб'єктивне право, оскільки забезпечується через низку правомочностей і правових гарантій, які, по-перше, розміщені в різних конституційних нормах, а по-друге, деталізовані в нормах вітчизняного інформаційного законодавства.

Окрім частини 2 статті 34 Основного Закону України, яка встановлює право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, конституційними гарантіями забезпечення як цього, так і низки інших прав людини та громадянина, зокрема, є право особи давати згоду на збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про неї, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини (частина 2 статті 32); право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення (частина 2 статті 50); право на безперешкодне ознайомлення із законами й іншими норма-

тивно-правовими актами, що визначають права й обов'язки громадян (частини 2 та 3 статті 57).

У свою чергу, частина 1 статті 5 Закону України «Про інформацію» визначає, що право на інформацію полягає в можливості вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів [8]. Як бачимо, зміст цього законодавчого положення конкретизує низку правомочностей конституційно визначеного права на інформацію, передбачаючи право на одержання та захист інформації.

З огляду на викладене, вважаємо, що базовим підґрунтям для наукових диспутів стосовно особливої правової природи права на доступ до інформації стало штучне розмежування норм матеріального та процесуального права, які регламентують це питання, і неправильне трактування правомочностей, із яких складається це право.

Важливим, на нашу думку, є й розуміння ще декількох моментів. По-перше, юридичні гарантії доступу до інформації, тобто її збирання та отримання, актуальні лише стосовно суспільно значимої інформації, що знаходиться в розпорядженні органів державної влади, місцевого самоврядування та інших розпорядників інформації, адже дійсно не має ніякого сенсу правова регламентація доступу до інформації, що знаходиться у вільному обігу.

По-друге, сам по собі доступ до інформації як закінчена дія не має ніякого сенсу, оскільки особа збирає та отримує інформацію задля реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, тобто подальшого зберігання, використання чи поширення цієї інформації.

Виходячи з викладеного, вважаємо, що право на доступ до інформації варто розглядати як гармонійну сукупність таких правомочностей права на інформацію, як право вільно збирати інформацію та право вільно отримувати інформацію, що має чітко визначений законодавчими актами порядок регламентації та функціональне призначення лише у взаємозв'язку з іншими правомочностями права на інформацію.

Не менш значимим чинником, що сприяє дискусійності питання про співвідношення понять «право на інформацію» та «доступ до інформації», є його неодномірне використання в законодавстві України.

Так, відповідно до частини 1 статті 6 Закону України «Про інформацію», створення можливостей для вільного доступу до статистичних даних, архівних, бібліотечних і музейних фондів, інших інформаційних банків, баз даних, інформаційних ресурсів; обов'язок суб'єктів владних повноважень інформувати громадськість і засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення; обов'язок суб'єктів владних повноважень визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації [8] визначаються як гарантії забезпечення права на інформацію.

З іншого боку, у низці статей указанного Закону (статті 12–16, 18, 19, 21) використовується термін «правовий режим» залежно від виду інформації за змістом [8]. І хоча чинна редакція Закону не містить визначення терміна «режим доступу до інформації», який входив до його змісту до 9 травня 2011 року і тлумачився як «передбачений правовими нормами порядок одержання, використання, поширення і зберігання інформації» (частина й статті 28) [9], межі доступу до інформації залежно від її виду нині визначаються як її «правовий режим».

У абзаці 5 частини 1 статті 1 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» доступ до інформації в системі тлумачиться як «отримання користувачем можливості обробляти інформацію в системі» [10].

У свою чергу, абзацом 7 частини 1 статті 1 Закону України «Про державну таємницю» закріплено визначення поняття «доступ до державної таємниці» як «надання повноважною посадовою особою дозволу громадянину на ознайомлення з конкретною секретною інформацією та провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, або ознайомлення з конкретною секретною інформацією та провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, цією посадовою особою відповідно до її службових повноважень» [11].

Преамбулою Закону України «Про доступ до публічної інформації» закріплено, що «цей Закон визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес» [12].

Як бачимо, у законодавстві України змістовне наповнення терміна «доступ до інформації» представлене в різних варіаціях. Правові конструкції його вживання в законодавчих актах як «правової гарантії», «правового режиму», «можливості обробки інформації», «дозволу» й, урешті-решт, як самостійного «права на доступ до інформації» якраз і дають підстави для його неоднозначного тлумачення та розуміння.

Розглядаючи доступ до інформації як невід'ємний складник права людини та громадянина на інформацію, що за своєю сутністю є ні чим іншим як сукупністю правомочностей на вільне збирання та отримання інформації, ми у висновках спираємося й на думку низку правників.

Є.П. Тептюк, наприклад, уважає, що право на доступ до інформації виступає як органічний складник загального права на інформацію, його специфічний аспект, як той універсальний вихідний елемент, що наявний у всіх особливих правах цього єдиного «збірного» права на інформацію [13, с. 64].

Викладені вище положення дають змогу, на нашу думку, дійти висновку, що право на доступ до інформації є складником суб'єктивного права людини та громадянина на інформацію, сукупністю його правомочностей, які полягають у гарантованій нормами конституційного права можливості кожного вільно збирати й одержувати відомості під час здійснення належного йому права на інформацію в межах і способом, визначених законом. Іншими словами, означена правомочність поєднує в собі норми матеріального та процесуального права. І якщо норми матеріального права встановлюють варіант поведінки шляхом гарантування прав, закріплення обов'язків чи заборон, то процесуальні – вказують на послідовність дій, починаючи з їх утілення в життя, розкривають процедуру реалізації можливої або належної поведінки. Так, установлена законодавством України норма права – можливість доступу до інформації (норма матеріального права) – забезпечується відповідними процедурами, які допомагають її реалізувати.

Не менш поширеним у правничих колах є науковий підхід до сприйняття права на інформацію як комплексного суб'єктивного права громадянина, яке поглинає інші суб'єктивні права громадян в інформаційній сфері, такі як свобода думки й переконань, свобода слова, свобода масової інформації.

Як зауважує А.І. Марущак, для другого підходу характерне певне змістове отождолення права на інформацію та інформаційних прав, що ґрунтується на сучасному сприйнятті права на інформацію не як певним чином відокремленого особистого немайнового права фізичної особи, а крізь призму науки інформаційного права – як універсального конституційного права на інформацію, що містить у собі комплекс можливостей, які в сукупності й становлять так звані інформаційні права суб'єктів [14, с. 21–26].

Н.А. Мяловицька розглядає право на інформацію як одне з найбільш важливих прав особистості. Науковець, зокрема, зазначає, що право на вільне вираження своїх поглядів охоплює право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, що гарантується частиною 2 статті 34 Конституції України [15].

Представниками вузького підходу до розуміння інформаційних прав є й Т.А. Костецька, В.В. Ткаченко, які поділяють думку А.І. Марущака, що як основа інформаційних прав людини виступає «право на інформацію, ... зміст якого розширюється через віднесення до нього таких прав, як свобода вираження поглядів та переконань і свобода обміну інформацією тощо». В.В. Ткаченко, наприклад, дає узагальнений висновок щодо визначення інформаційних прав людини та громадянина, які, на її думку, складаються з права на інформацію, права на захист інформації про приватне життя і права на комунікацію [16; 17].

Зі свого боку, уважаємо, що, хоча історичною основою формування права на інформацію є право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, ці права мають однакову видову належність: є інформаційними правами людини та громадянина, однак отождолення їх, а тим більше поглинання першим правом другого в сучасній правовій дійсності є неприпустимим із таких міркувань.

По-перше, положеннями чинної Конституції України, яка декларативно відповідає міжнародно-правовим засадам у галузі прав людини, право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір – (право на інформацію) та право кожного на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань розміщені в різних частинах статті 34, що засвідчує їх самостійність.

По-друге, юридична природа та сутність конституційних прав на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань і на інформацію, за переконанням вітчизняних правників, є відмінною. Перше з них передбачає можливість кожної людини самостійно визначати для себе систему моральних, духовних та інших цінностей і вільно, без ідеологічного контролю й тиску, оприлюднювати свої думки шляхом використання будь-яких способів їх вираження [18, с. 26–27].

На думку більшості учених, інформаційні права є значно ширшими за право на інформацію: інформаційні права гарантують громадянам можливість мати певні переконання та не піддаватися у зв'язку з цим переслідуванням, вільно висловлювати свою думку, відстоювати свої ідеї, контролювати діяльність влади. Цілком логічним видається, що основою інформаційних прав людини є право на інформацію, яке за своєю структурою є складним правом [19; 20, с. 8; 21].

На нашу думку, право на інформацію є самостійним конституційним правом, відмінним від свободи слова і друку.

Таку позицію поділяють й інші вчені-правники. Так, А.В. Малько обґрунтовує, що це право не охоплене повністю свободою слова і друку, а є багатшим, змістовнішим і має власну субстанцію, а на особливості юридичної природи права на інформацію звертає увагу Н.Ю. Корченкова, відмічаючи, що право на інформацію не обмежене свободою слова й друку, а передбачає право на об'єктивну інформацію про те, що відбувається в суспільному житті. Тоді як свобода слова націлена на вільну циркуляцію проаналізованої інформації, думок і позицій окремих осіб, на обмін думками з приводу суспільних справ, право на інформацію – на отримання значущих відомостей із державних ресурсів [22, с. 67–68].

Підсумовуючи наведене, можна переконливо стверджувати про самостійність конституційного права на інформацію та його змістову відмінність від іншого конституційного права – на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, яка виражається в особливому наборі правомочностей, що становлять його правову сутність, а також специфічному функціональному призначенні.

Отже, конституційне право на інформацію складається з таких правомочностей, як право на збирання інформації, право на отримання інформації, право на зберігання інформації, право на поширення інформації, право на використання інформації, право на захист та охорону інформації.

У цьому контексті зазначимо, що дослідження сутності та правового змісту права на інформацію викликає зацікавленість не лише з боку представників науки конституційного права, досить докладно воно аналізувалося й ученими-цивілістами.

Так, вітчизняний цивіліст Р.О. Стефанчук право на інформацію зараховує до особистих немайнових прав фізичної особи, що забезпечують її участь у соціальному житті [23; 24], а точніше, особисту інформованість фізичних осіб. За його словами, чинне законодавство регламентує в аспекті особистих немайнових прав фізичної особи право на інформацію (стаття 302 ЦК України) як особисте немайнове право фізичної особи, яке включає в себе можливість вільного та необхідного для реалізації нею своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань і функцій: а) збирання інформації, тобто надану законом можливість набуття, придбання, накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації фізичними особами; б) використання інформації, тобто можливість задовольняти свої інформаційні потреби будь-яким незабороненим чинним законодавством способом; в) поширення інформації, тобто можливість фізичної особи розповсюджувати, обнародувати, реалізовувати в установленому законом порядку документовану або публічно оголошувати інформації; г) зберігання інформації, тобто забезпечення належного стану інформації та її матеріальних носіїв [25].

Конституція України та національне законодавство чітко визначають випадки обмеження здійснення права на інформацію. Нормами Кримінального та Цивільного кодексів, законів України «Про інформацію», «Про державну таємницю», інших нормативно-правових актів вітчизняного законодавства, висновками Рішень Конституційного Суду України розкрито й деталізовано зміст конституційних положень частини 3 статті 34 про те, що «здійснення цих прав може бути обмежене законом в інте-

ресах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [26].

Відстоюючи самостійний характер конституційного права на інформацію, сформулювати визначення даного поняття варто з акцентуацією на його найбільш важливі ознаки, які б повною мірою відображали сутність останнього. Отже, право на інформацію є самостійним конституційним правом, яке являє собою конституційно гарантовані правомочності щодо вільного пошуку, отримання, передання, створення, поширення, охорони та захисту будь-яким нормативно визначеним способом інформації стосовно явищ і/або процесів об'єктивної дійсності. Ціннісним аспектом цього визначення, на нашу думку, є чітке визначення об'єкта права на інформацію, яким виступає інформація, що знаходиться у суспільному обігу. У свою чергу, така інформація, відповідно до норм вітчизняного законодавства, поділяється на види, залежно від яких встановлюються особливості правового режиму доступу до неї. Ідеться про інформацію з обмеженим доступом, до якої належить конфіденційна, таємна та службова інформація. Разом із тим визначення містить повний комплекс правомочностей суб'єкта, які становлять внутрішній зміст конституційного права на інформацію.

Висновки. Отже, ґрунтовний науково-правовий аналіз викладеного матеріалу дає нам змогу сформувати авторське визначення конституційного права людини та громадянина на інформацію, під яким варто розуміти «гарантовані та врегульовані на національному і міжнародному правових рівнях можливості кожного, визнані природними та невід'ємними, вільно збирати, отримувати, зберігати, використовувати та поширювати інформацію, що знаходиться у суспільному обігу, про будь-які процеси та явища об'єктивної дійсності за умови, що такі дії не спричиняють шкоду інформаційній безпеці суспільства, держави та не порушують права, свободи і законні інтереси інших осіб».

Література:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV.
2. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII.
3. Політанський В.С. Право на інформацію як фундаментальне право людини : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2016. 20 с.
4. Одінцова О.О., Дергачов С.В. Право на інформацію та реалізація інформаційних прав у сфері особистих немайнових прав людини в Україні. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія «Політологія. Соціологія. Право»*. 2013. № 2. С. 85–90.
5. Петров Є.В. інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2003. 20 с.
6. Політанський В.С. Право на інформацію в системі основоположних прав людини і громадянина. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 4. С. 86–95.
7. Тарасенко Р.Б. Інформаційне право. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2010. 512 с.
8. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII.
9. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992. Редакція від 06.01.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110106>.

10. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР.
11. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII.
12. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI.
13. Тептюк С.П. Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2018. 237 с. С. 64.
14. Марущак А.І. Визначення поняття «інформаційні права людини». *Інформація і право* : науковий журнал. 2011. № 2 (2). С. 21–26.
15. Конституційне право України / за редакцією В.Ф. Погорілка. Київ : Наукова думка, 1999. 733 с. С. 283.
16. Ткаченко В.В. Інформаційні права людини і громадянина в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 231–234.
17. Костецька Т. А. Конституційне право на інформацію і гарантії його реалізації. *Правова держава* : щорічник наукових праць / голов. ред. Ю.С. Шемшученко. Київ : Ін Юре, 1998. Вип. 9. С. 53–57.
18. Костецька Т.А. Право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. *Юридична енциклопедія* : у 6 т. / редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 1998. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.: іл. С. 26–27.
19. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю.Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. 2-ге вид., переробл., і доп. Харків : Право, 2011. 1128 с.
20. Кохановська О.В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. .... докт. юрид. наук : 12.00.03. Київ, 2006. 40 с. С. 8.
21. Ліпкан В., Максименко Ю. Інформаційні права і свободи людини та громадянина. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 9. С. 64–68.
22. Тептюк С.П. Конституційне право на доступ до публічної інформації: проблеми законодавчого регулювання та судового захисту : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Київ, 2018. 237 с. С. 67–68.
23. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб як системна сукупність. *Еволюція цивільного законодавства: проблеми теорії і практики* : збірник наукових праць. Київ, 2004. 908 с.
24. Мікуліна М. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи, та особисті немайнові права інтелектуальної власності: ознаки схожості та своєрідність. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2011. № 2. С. 16–19.
25. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту) : монографія / відп. ред. Я.М. Шевченко. Київ : КНТ, 2007. 626 с.
26. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.

Larin Ye. The constitutional right to information: concept and its essence

Summary. The article studies the concept and essence of the human and citizen's right to information in the context of creating a global information space. Theoretical issues of the human right to information are considered, taking into account the latest research by scientists in the field of constitutional, civil and information law, as well as the theory of state and law. The definition of the constitutional right of a person and a citizen to information is formulated as guaranteed and regulated at the national and international legal levels, the ability of everyone to freely collect, receive, transmit, produce and disseminate information in public circulation about any processes and phenomena of objective reality, provided that such actions do not harm the information security of society, the state and do not violate the rights of others. It was emphasized that the basic basis for scientific disputes concerning the particular legal nature of the right of access to information was the artificial delineation of the substantive and procedural law rules governing this issue and the misinterpretation of the powers that make up this right. It has been established that the right to information is an independent constitutional right, which constitutes a constitutionally guaranteed power to search, receive, transmit, create, distribute, protect and protect by any statutory means of information the phenomena and/or processes of objective of reality. It is determined that legal guarantees of access to information, that is, its collection and receipt, are relevant only with respect to socially significant information in the possession of state authorities, local self-government and other stewards of information. After all, it really makes no sense to regulate access to information in free circulation. Also, access to information as a complete action does not make sense, since a person collects and receives information for the exercise of his rights, freedoms and legitimate interests, that is, the further storage, use or dissemination of this information.

Key words: information, right to information, constitutional law, realization of law, legal regime, access to information, essence of the right to information.